

schalck ende alle de wyndaesen van datter langhe ghestaen hadde.'⁽¹⁾

Voorzeker zal er wel een lezer van het Westvlaamsch Archief een oude schilderij of gravure van Sint-Maartens kunnen aanwijzen waarop dit groote triomfkruis afgebeeld is?

A. VIAENE.

Hoe Sint Idesbald's kruis verdween uit de duinen van Coxyde.

Iedereen weet dat er te Coxyde in de duinen een klein kapelletje staat op de plaats waar vroeger de Abdij ter Duinen stond; het werd opgericht in 1819 door de vijf laatste monikken der abdij. Maar wanneer men in Coxyde spreekt van dit kapelletje, noemen de visschers het altijd *Idesbaldes' kruis*, en nooit Idesbaldes' kapelletje. Waarom? Omdat er vroeger, vóór het bouwen van dit kapelletje, aldaar een groot elken kruis stond.

H. Claeys, in 'Het leven van den zaligen Idesbald van der Gracht, 1895' vertelt op bl. 164, hoe dit kruis verdween: 'Geene bedevaarders keerden terug zonder een stuksken van dit kruise afgesneden en medegenomen te hebben. Alzoo met tijd van jaren is geheel dat kruis, dat sedert lang maar eene stake meer was, geheel en al weggesneden en afgesnekkerd door al de godvruchtige pelgrims'. Claeys zegt niet waar hij dit gehoord heeft; dit verhaal schijnt nog al zonderling.

Wij hebben bij toeval, in het archief van Nieupoort, den uitleg gevonden van het verdwijnen van dit kruis. J.B. Rybens vertelt in zijne *Kronyke van Nieupoort*, dat erin Juni 1798 eenige fransche soldaten de stad binnen kwamen, met eenen wagen waarop een groot kruis lag, voortkomende uit de duinen. Op dit kruis lag er een soldaat uitgestrekt, bijna geheel naakt, enkel een handdoek omgordde zijn lenden. In de herberg St. Jooris gekomen, hebben zij het kruis verbrand.

(1) Dagboek VII, bl. 192-193.

Dit verhaal wordt bevestigd in hetzelfde archief, door een uitgebreid verslag in gebrekkig fransch van den politiecommissaris, register 4, du 23 prairial au 6 (11 Juni 1798), p. 10 recto;

‘Rapport fait par les commissaires et officiers de police que ce jour vers quatre heures et demie dix à douze canonniers de cette garnison sont entrés publiquement en ville par la porte de Furnes et se sont promenés par différentes rues de cette ville publiquement menant et escortant un chariot attelé de quatre chevaux sur lequel était chargé une grande croix de bois sur laquelle un homme était étendu le corps nu pour la plus grande partie en forme de christ attaché à la croix et portant une couronne d'épines sur la tête; que ce chariot était précédé d'un canonnier ayant une croix de bois sur son bonnet de police et tenant une vierge de bois dans la main, en criant et chantant avec plusieurs autres canonniers de l'escorte, secouant et montrant la dite image de la vierge avec mépris criant et riant, dont les habitants ont été scandalisés et ont porté leurs plainte avec instantes demandes qu'il y soit promptement pourvu, et leur étonnement qu'on ait laissé passer ce train de scandale devant la garde et passer par la grande me du marché devant la maison du commandant, et devant la maison commune allant par la rue longue jusqu'à leur logement ci devant de St Georges, et qu'ils sont informé que la dite croix parvenait de la commune de Coxyde canton de Furnes où elle aurait été trouvée dans les dunes.’

Door deze teksten ziet men hoe dit kruis verdween uit de duinen van Coxyde. Het ware nochtans van belang te weten, of dit gebruik van stukken van het kruis te snijden eigenlijk bestaan heeft. Volgens de teksten uit het archief van Nieupoort, moet men besluiten dat er enkel sprake is van een volledig kruis.

De bedevaarders kennen echter een ander eigenaardig gebruik, dat waarschijnlijk nog in voege is; het bestaat in het vastbinden van een zijner kousebanden aan de traliën van het kapelletje, en zich dan zoo rap mogelijk te verwijderen: het is een middel om zich van de koorts te genezen. Over eenige jaren hebben wij nog kousebanden gezien, die door de bedevaarders aan de traliën van het kapelletje vastgebonden waren.

Coxyde, Januari 1940.

K. LOPPENS.